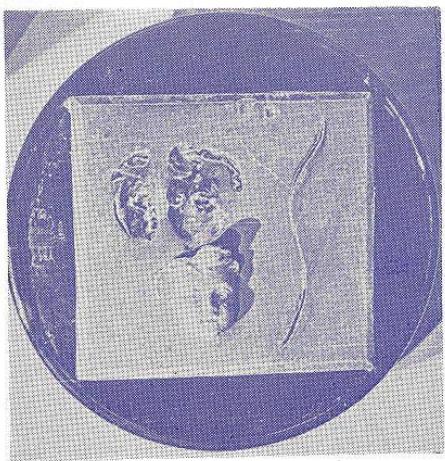

LUDACI

Istorijska drama 63

KAREL: U podrumu, u potkroviju, ugnezdzili su se, davoli, po čitavoj kući, i pucaju da sve peva! A oni s druge strane uzvraćaju! Dovukli su topove, bombe, šta ja znam šta sve nisu, pa se nadmeću! Rekao sam ženi: čistimo se, kupimo se što pre, da spasemo bar golu kožu... A... a, nema druge...

BERBERIN: E, pa sedite, šta možemo. Takvo je vreme da jedni drugima moramo da pomognemo, i načaće da nas davo odneti. Dragi bog zna koliko sam se straha nagutao. Šta su radili kod mene! To se ne može ispričati!

DEBELA: Šta, bili su i kod vas?

BERBERIN: Brjao sam ih!

DRUGA: Ali, koje?

BERBERIN: Ja, čitavu revolucionarnu vladu, i generalštak povrh toga!

BERBERIN: Aha, doobadali su ovamo sa oružjem u rukama! Bratac, ili ćeš brijati ili čemo te odmah priklatiti! (Žene završte) Ja, pa šta sam mogao — stavlji su mi nož pod grlo! Nasapuna sam ih, a onda mi je nestalo vode. Kakvu su dreku nadigli, voj-

ska ovamo, vojska onamo, pili su, pevali, drali se... da čovek ipoluti! Takve zavrzelame još nije bilo! Kažem vam: bio sam potpuno izvan sebe!

DRUGA: Naravno, kako ne bi bio! Pa znam kako je bilo kod nas!

KAREL: A kuda su sada otišli?

BERBERIN: Zdimili su... Šta da vam kažem. Čim je kuća počela da se trese, sto mu muka, kao da je zemljotres, odmah su zbrisali. Hteli su da me odvuku sa sobom. Ali, nisam se dao!

KAREL: Bili ste u pravu! Zašto nedužne ljude uvlače u drek! Svojim očima sam video šta se događa! Tamo, u prvoj borbenoj liniji, na frontu!

DEBELA: Strahotila! Bože mi prosti, nikada neću zaboraviti one nesrećnike na barikadama. Joj! Jedan je bio lep kao andeo, mlađ momak, a sav krvav u licu!

DRUGA: Strašno!

BERBERIN: A kako se piše crvenima...?

KAREL: Zlo. Pobiće ih kao volove.

DEBELA: Da, onih drugih ima dvadeset puta više! Navalili su na mladiće kao vukovi.

KAREL: Rastrgnuo ih za užinu ma koliko se odupirali. Ništa ne pomaže!

DEBELA: Otkud ti znaš šta će biti! Ti, koga sam ja sakrila da te ne pokupe, ti ćeš nešto da kažeš, šonjo! Ti se momci bar bore kao što dolici. Volela bila da vidim kako bi se ti pokazao!

KAREL: Od prvog do poslednjeg čoveka, svu su pijani kao životinje, ako baš želiš da znaš! One njihove drugarice dovlaci im tamo gore piće i municiju. Svi su pobesnelli, šta hoćeš — kad je čovek pijan hoće sve da razboje.

DEBELA: Zapamti, Karel, kad sam te poslednji put sakrila pod sukiju! To su heroji a ne pijanice! (Berberinu) Da si samo video kakvi su to momci bili kad su ih vojnici zaskočili spreda, odozgo bombardovali, a sa strane topovima tukli po njima! Jedan je povikao: Juriš! i svi su skočili kao jedan! Isuse! Ja to nisam mogla da gledam... Kud god se osvrneš — sve sama krv!

BERBERIN: Pa gledao sam ih sopstvenim očima, tako naočito, feš momci, šteta za njih, sto mu muka!

DRUGA: To je davolski mala šteta. Sve same barabe i gouvri! Našem Franceljnu su upali u dučan, sve isprevtali i odneli! Posle je taj jadnik dotrčao i nije znao gde mu je glava od velike muke, do davola! Viču da izvode revoluciju, a čovek rinta petnaest godina — ama za koga? Za novu revoluciju! Priča se da su susedova kćer silovali, a ona je, sirotica, slepa od rođenja. Znam i te njihove drugare što im nose piće — divna firma, možete mi verovati!

Polka: Tucaju se spreda i otpozadi

Tucaju se spreda i otpozadi
šta kome godi to i radi
a piju loču slični smuku
pijani se ko krave vuku
o mili bože barem sada
da ode vojska izvan grada
i da opet zavlada mir
čovek bi krenuo u špancir
da kupi cveće dva tri stručka
ili da zadrema posle ručka.

KAREL: A, da, to je kupleraj a ne revolucija. Treba ih pobiti, ništa drugo! Zašto nam je trebalo ovo bežanje i jurnjava po gradu, uskoro bi i po nama, stan su nam ispreturnuti, kuću uništili, Mica! Tebe nije briga za to!? Samo da je jedan potpuno lud, i tebi su već puna usta. A ja, koji sam miran čovek, ne pijem, ne kartam se, ne pušim, ne okrećem se za ženama, bežim od tučnjave i zle krvii, zato sam šmokljani! Vidite, majstore, tako je to kod nje! I stalno mi to prebacuje... Ako je čovek pošten i ne meša se u tude stvari, ne vredi ništa!

DEBELA: Kad čovek nije čovek, ne vredi ništa, i tačka! Žensko sam, ali kad treba umem da ljudim o sto! A ti bi najviše voleo da gledaš kako se drugi bore za tebe i twoju ženu. Da sam ja čovek, zgrabilu bih pušku u ruke i pucala po tim barabama — da se sve prasi!

BERBERIN: Ali, smirite se, gospodo — čemu to?

DEBELA: Šta? Kako čemu? Žena sam, sto mu muka, ali ipak vidim šta se radi tamno gore. Samo lepeću pticicu iz materinskog gnezda u tude krajeve — kao lastavice u jesen. Čas u poseste, čas na konferencije, razgovor manje, razgovor više — stalno imaju o nečemu da se dogovaraju — a iz svega toga baš ništa! A neće ni biti, zapamtite! A ja od jutra do mraka da rintam za ovog jazavca, bar da mi

ponekad kaže hvala. On je pošten i ne meša se u tude stvari; to je sve što ima da kaže! A skupoča na pijaci nikada nije bila takva!

BERBERIN: Da... To je ono... Nešto ču da vam kažem: danas su takva vremena, čovek kaže jedno, petorica ga čuju — i već si u zatvoru! Bog mi je svedok da one generale u mojoj brijačnici nisam htio da brijem, ali kako da sa ovim slabim rukama plivam protiv struje! Ako to doznaju oni iz opštine, ostaču bez lokala, a možda uleteti i u buvaru! Kao izdejnik... vidite!

MANCA: (Kao te probudena) Svi smo manje ili više zatvorenici, bilo kuda da bežimo, naći ćemo se pred visokim crnim zidinama. Bekstvo u sebe je najgore bekstvo. Čovek se nađe u zaguljivom, zatorenom bunkeru, okružen nepoznatim bacilom, drugom i krvnikom u isto vreme. Bežati od života — to znači bežati iz debele, bezbojne rešetke večnosti. Bežati iz predela u prede — to je jalovo bekstvo.

BERBERIN: (S nerazumevanjem bulji u Debelu i u Karela)

KAREL: (Izvini se) Naša Manca, znate, studira filozofiju, a sada još i ovaj rat, cura je potpuno smušena. Da, čuj, dete, pa ko uopšte beži? Sada smo ovde i nikuda ne idemo. I sama vidiš kako je napolju!

MANCA: Nikuda ne bežimo. Ostanimo tu gde smo — svako u svom kavezu i... veselo zapevajmo. Kao kanarinci,

DRUGA: Stvarno! Zašto da se grizemo i sekiramо kada je došao smak sveta. Još ćemo se smejeti kad taj cirkus prode.

BERBERIN: (Ustane i prinese bocu) Evo malo pića; pa da zapevamo jednu — neka sve davo nosi! (Pije, nudi ostale. Svi, osim devojke iskašljavaju se, onda zapevaju. Manca se đukte i neprimenito išunja iz brijačnice. U trenutku kad hoće da skrene nalevo, zdesna nailaze gazda, Tine, Duks, i Vojko: na razbijenim vratima nose Mirkovo telo. Devojka se zastavlja, mali sprovod raščupanih, prljavih, malo pijanih mladića isto tako. Tada Debeli primeti da devojke nema, potriči ka vratima, Karel za njom. Ostali đuce)

KAREL: Manca, jesli li poludela, kuda?

GAZDA: (Patetično) Ovamo položite telo vrlog vojnika. Neka njegov primer bude svetli uzor današnjoj omladini: kako se treba boriti i kako umreti. (Tine, Duks, Zorči i Vojko spuštaju telo negde u blizini levog ugla brijačnice)

DUKS: Vidi ti nje, devicu, a šta ovde radiš?

DEBELA: (Naredbodavno) Manca, ovamo!

MANCA: Ostavi me.

KAREL: Hoćeš li poslušati mamu ili nećeš? (Zvona)

TINE: (Gotovo plačano) Pevaju večernja zvona, pevaju kao nikada...

BERBERIN: (Gazdi) Gospodine Brglez, kakvi ste to? Za božju volju, gospodine Brglez, gde ste bili?

GAZDA: A gde bih bio?... Borio sam se za lepši život, za budućnost vaše dece, mrcino berberška (Štucne)... jalovo!

MANCA: (Klekne pokraj tela) Ovo je moj momak... ovo je moj momak.

DUKS: Znamo. Znamo da je bio tvoj momak. Valjda nećeš biti neuskusna...?

ZORČI: Sva sreća da se tako završilo, inače biste mi i dalje mrtvi slatki san gugutanjem iznad kreveta. (Smjeje se)

DUKS: Vidi, curice, sve što je bilo trulo u toj revoluciji, sve je palo, ostali smo samo mi zdravi, prekaljeni borce. Zaboravi frajera, neka mu je čast i slava! Vidi, odaćemo mu počast minutom đutnja. (Nekoliko trenutaka tišine) Tako ćemo ga i pokopati: sa svim počastima koje dolikuju vojniku. ... Jesi li zadovoljna?

MANCA: Jesam. To mi je dragoo. Moj momak je palo. A kako?

VOJKO: Hrabro. Hrabro. Gledao je smrti u lice, kao knjigovoda u svoje kartice — smelo, bez ustezanja.

DEBELA: Manca... jesli li stvarno imala nešto s tim mladićem?

MANCA: Jesam.

VOJKO: Sve što možete zamisliti, sve što je najlepše, najnežnije i najuzbudljivije između dvoje kojih se vole... baš sve. Ja sam svedok.

MANCA: (Duksu) Reci mi šta su bile njegove poslednje reči.

KAREL: (Manci) Manca... valjda ne misliš ozbilno... to nije moguće... (Debeloj) Još je premlada, mami...

DUKS: Umro je bez reči — sa smeškom na usnama.

KAREL: Ona da se s nekim spanda, pa još je dete!

ZORČI: Ljupko detence, je l' da! Čestitam ako ste vi otac.

DUKS: (Devojci) Bilo je to ovako: ja sam dobio čin komandira, vidiš ovo? (Pokazuje našivak) Vodio sam četu u protivnapad, Mirk je bio sa mnom. Naredio sam juriš i najurili smo one pse kao u bajci, kao na filmu! Zbrisali smo sve živo sa onih sedamdeset metara golog kamenja, pojurili preko trga ka čopor pobesnelih orangutana i već smo ih davili, grizli, ubijali kopitama i rešetali utrobe tako da su im gliste padale iz creva kao preplaćeni miševi sa lade koja tone. Hteo sam da komandujem i poslednji juriš, podigao sam ruku, za časak pogledao unazad i ugledao Mirka u trenutku kad je klonuo pogoden u ruku. Bio je dobar metar — možda dva metra iza mene i video sam kako se osmejuju. Bilo je čudno... Krv mu je šikljala iz ruke, zališi čitavo lice, tako da sam mu jedva video oči, kapala sa obrazom, nosa i brade, kao vino alkajkavom pijačici. A on se smejava — raspojasano, kao u krmi. Bacio sam se u njemu, pokušao da mu zatvorim gubicu i dok smo se rvali po betonskom pločniku ispred ono gvozdenne ograde, smejući se izvukao mi je pištolj iz pojasa i pucao sebi u celo. Nije progovorio ni jedne jedine reči, samo me je gledao pravo u oči, kezio mi se nekom paklenu zlobnošću i sažaljenjem da bih ga najradije... i sam zadavio.

(Tišina)

MANCA: Šta si time hteo da kažeš?

DUKS: (Pijano) Skrenuo je... šta drugo?

DEBELA: Jadni mlađici.

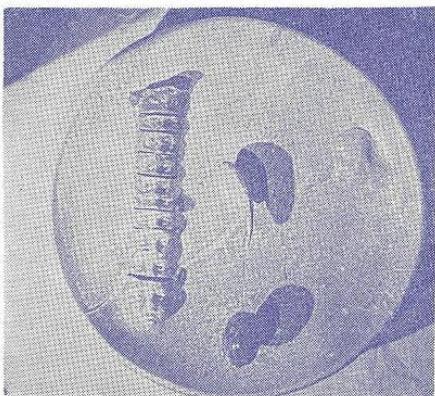
MANCA: Nije skrenuo; nije on bio tip koji olako skrene. (Smeši se) Jednom ću imati dete i ono će biti ratno siroče. Mamice, pa znač da sam u drugom stanju, zar ne?

DEBELA: To je dakle onaj mlađić! S njim si, nesrećnice, po čitavu noć ostajala napolju i igrala se ljubavi?

TINE: On je taj, on... (Smeje se)

DEBELA: Lepo sam te učila, opominjala te, savetovala, kao najbolja prijateljica! Ah, Manca, Manca! — Ništa ti nije pomogla nijedna moja reč; zašto si to učinila? (Brzine u plač) Zašto...?

KAREL: O dragi bože... o dragi božel! Šta sam zgrešio da me tako kazniš? Huhuhuhuhuhuhuh!

Ti si mi svedok da nisam znao za tu stvar! O božel! O božel!

MANCA: (Smeši se)

KAREL: To je, vidiš, tvoje vaspitanje, to je ono što se ja u kući nikad ništa nisam pitao! A sad ti je dete do grla uvaljeno u blato sramote! (Plače — svi se smeškaju) Ti si joj to utvila u glavu, ti i niko drugi! Ja dižem rukelj! Ja s tim neću da imam nikakva posla, pomožite se kako znate i umete...

MANCA: Ja li revolucionu završena?

ZORČI: Tako kažu.

MANCA: Ko je pobedio?

GAZDA: Kontrarevolucija... Bar za sada.

BERBERIN: Joj!

DRUGA: Hvala dragom bogu!

KAREL: Dobrolj! Svejedno mi je! Najradije bi čitav svet okrenuli na glavu, balavci! Barabe! Najpre neka pometu ispred svoga praga, a onda neka drugima sole pamet! Da su to neki sveci, ajde-de, ništa ne bih rekao... a ovako se baš radujem što su tu pokvarenu, načazu bandu razjurili i nadam se da su to učinili jednom zauvek!

DUKS: De-de, pripazite malo na svoje reči... da slučajno ne bi zagrmeto.

KAREL: Uopšte neću da pazim, ma koliko se ti, žutokljunče, šepurio s tom tvojom pucom!

DUKS: Čuj, ne dozvoljavam da mi komad ne-savrene ovčetine, koji će svakog časa živ istruniti, papučar, usranko, predaje i truča o liku borca revolucionara, da ga psuje i da blati njegovu čast. Ti si za mene dubre! Šta mene briga ako ti je ovaj ovde (Pokazuje na telo) napumpao kćerkicu — pao je kao vojnik — i to je važno! Ljubav manje ili više, tvoj nos manje ili više, to je od sporednog značaja! Ne ljuti me palacanjem svoga jezika, inače će te složiti pored njega — još sam vojnik i još nije kraj rata!

KAREL: Kakvi ste to ljudi?! Čija je čast uplivvana?! Čija je meso oskrnavljeno?! Čije je ime ublađeno?! Došli ste, ne znam otkud, bacili se na nas, uništili nam domove, uzeли nam duševni mir, razbili nas, razbiljali sve što smo imali, ukrenjali nam se na obraz, izmazali naše zidove parolama i krvljom i onda sve ostavili, razleteli se kao bezglavi čopor jadova i lažnih heroja. Šta ste hteli od nas, šta ste nam dali?

DUKS: (Skoči k njemu, hoće da ga udari. Zorči i Vojko zadržavaju ga silom. Devoka je mirna, ostali reaguju) Pustite me da mu razbijem njušku! Smrškaću ti proteže da lakše ždereš!

TINE: Ostavi starog, zašto se osvrčeš na njega!

VOJKO: Ne isplati se, sam će se srušiti.

DUKS: (Još uvek se otima) Ja ču mu presuditi!

GLAS IZ ZVUČNIKA: Vanredno saopštenje. Obaveštavamo sve građane da je u kasnim poslednjim časovima ugušen državni udar koji je pokusala da izvede grupa opasnih manjaka što su juče u pet sati i trideset minuta pobegli sa klinike za duševne bolesti u Donjem Lugu. Članovi grupe organizovali su pomoću reakcionarnih elemenata više oružanih akcija i izvršili prisilnu mobilizaciju u nekim opštinstama. To je imalo za posledicu nekoliko krvavih sukoba između pristaša revolucionarne vlade i pripadnika redovnih vojnih jedinica naše narodne armije. U trenutku kad ovo saopštavamo, jezgro bunтовničkih jedinica razbijeno je, Savet Privremene revolucionarne vlade uhvaćen u bekstvu, ostaci manjih, međusobno nepovezanih grupica uglavnom su se predali. To delo neodgovornih bezumaca, koji su naizgled istupali sa argumentima marksizma-lenjinizma, tvrdeći da zastupaju interes naroda, bilo je, u stvari, uperon protiv narodne vlasti u osnovnih ideološko-političkih ishodišta koja su u posleratnim godinama omogućavala svestrani razvitak naše socijalističke zajednice, socijalističkih odnosa u gradu i na selu, ukinula eksplorativu zasnovanu na klasnom sistemu, političko i nacionalno zatiranje, te ostvarila uslove u kojima će ljudski rad i čovek oslobođeni svih stega uzleteti do nesluženih visina razvoja i sreće. Ovaj veliki i tragični zločin naših ludaka nije i ne može da bude deo naše najnovije istorije. Bol i duboku tugu, koje u ovom tragičnom dogadaju osećamo svi i koji nas prate u teškim trenucima, nemoguće je izraziti. Zablude duševno obolelih je tragična, ali i razumljiva, utoliko pre treba osuditi one koji su se dobrovoljno ili iz nekih drugih razloga priključili avanturi ludaka i na taj način osvedočili svoju ličnu nezrelost, te apsolutno pomanjkanje socijalističke društvene svesti. (Opada intenzitet glasa) Telegramske čestitke povodom ugoštenja pobune (Zavesa pada) poslali su... (Zavesa neko vreme ostaje na pola puta. Poslednji reči zagljuju rafali, grmljavina bombi i rafala. Sleva dotiči žena s detetom)

ŽENA: (Histerično) Gospode božel! Vraćaju se! Vraćaju! (U neposrednoj blizini eksplozija bombe. Žena s detetom u naručju baca se na pod)

Zavesa

TREĆI ČIN

I ULICA

(Prostor ispred brijegčice. Kasni poslednjevni sati. Desno je gostionica bašta sa stolicama, stolovima, konobarem; svećana atmosfera: zastavice, zelenilo, lampioni. Sleva je tezga s kobasicama. Odnekud dopiru glasni zvuci, vatrogasne muzike, svira se splet narodnih pesama. Svako pije, glasno se pregovara, smeje se. Pripreme za politički miting, koji će se održati na trgu, neposredno desno iza gostionice, privode se kraju. Transparenti s političkim parolama

ma. Pojavljuje se nekoliko sumnjičivih tipova, koji se očito interesuju za događaje, ali je isto tako očigledno da su stranci u takvoj sredini. U trenutku kad se zavesa podiže, brijačnicu zaključavaju dva berberina, koji se odmah potom upućuju napred, uлево, prema tezgi s kobasicama)

1. BERBERIN: (Nervozno više) Hajde, reci već jednom, kad su ti telefonirali?

2. BERBERIN: Ništa više neću da ti kažem! Govorim ti već pola sata, a kao da govorim kamenu!

... Dva puta dva deci, molim.

TINE: Još litar rube! Moja tetka je bila doktor nauka. Nedavno je umrla. Pijem za njenu dušu.

VOJKO: (Neštrpljivo) Ma gde su te ženske? TINE: Bez brige, Deks će da ih doveđe: za svakoga po jednu. Deks je šef za ženske. Za jednog soma Križotu je u avgustu pribavio šest takvih polegulja da su sa hausbala svi otisli skalpiranih jaja.

VOJKO: Takve kamenjarke i ja mogu da doveđem.

TINE: Nikakve kamenjarke. Sve su bile u redu!

RADNIK: (Nos transparent) Požurite drugovi, zbor može da počne svakog časa. (Grupa radnika napušta sto)

TINE: Sanskrit i čitanje mističnih knjiga, time se bavila.

ZORČI: Jajca.

UČITELJ: (Nalazi s grupom dece sleva. Primeti da poslednje u redu hoće da se izgubi) Janezek, u red! Čas je propao, ali time još nije reženo da svaka može idti kud mu je volja. Gledajte da mi se ne pogubite svako na svoju stranu. Ko će posle da vas hvata? Koga ne bude na kraju, dobiće neopravдан čas. Jesi li čuo, Janezek?! (Odlaze udesno)

TINE: Moja tetka je moj ideal. Pij, Zorči, da ne budeš dosadan kad stignu cure.

ZORČI: Nije mi do žena i sranja. Svet je politiziran do amina. Naša sudbina je da se pliva u istoriji, a ne bludna postelja.

TINE: (Vojku) Čuješ li ga? A zašto je onda Deks otiašao da traži cure za sve! (Čudi se) O Isuse Hriste... nije mi do žena! Ja volim žene. Volim svoju ubogu tetku, neopoziv je ljubim. Imala je crkveno venčanje i crkveni pogreb, zlatne naušnice i žurifikse.

VOJKO: (Pije, zabrinuto uzdiže) Zorči... Zorči... to je zlo. Posle svega što smo proživeli — mi smo drugovi, dozvoli da budem iskren s tobom, mislio sam da ćeš ti u ovoj paklenoj vatri nekako... dozreti, sazreti kao muškarac! A ono ništa! (Piju) Jesi li ikada imao neku ženu?

ZORČI: Nijednu.

TINE: Kad ih prevrneš bar trećinu od broja koji sam ja navukao, sve će ti biti kao dva i dva su četiri.

ZORČI: Kolika je ta tvoja trećina?

TINE: Pa... tako... oko trinaest komada... Ali istinski sam voleo samo tetku, samo svoju ubogu tetku.

VOJKO: Pošteno da vam kažem, ja sam do sada samo tri. Ali zato svaku od njih barem po pet stotina puta... Ne, ček' malo! Više!... Osam stotina puta, najmanje.

TINE: Dosadi?

VOJKO: Dešavalо se. (Podigne čašu) Zorči...

ZORČI: Ostavi me!

VOJKO: Šta ti je, do vraga?

TINE: Posle ovog proletelog rata, koji smo na svu sreću preturili preko glave, naša je sveta dužnost ali i pravo da zamolimo za penziju i otvorimo antikvarnicu. Ikone — sanskrit, vino. Strašno volim svoju tetku. (Piju)

ZORČI: Živ ćeš istrunuti, kao tvoja uboga stara tetka.

2. BERBERIN: Pa baš ti to sve vreme i govorim! Direktor nas je tek danas obavestio da je kod preduzeća LUCIFER poručio dvadeset velikih femova i sedam berberskih stolica po ceni od milion petsto četrdeset hiljadu.

TINE: Poetski anarhizam — to je poziv budućnosti. Anti, Castro, Mao, Dada, Trocki, ali samo uzred i uveče — salonski, razumeš? Nikakve akcije, nikakvi demonstracije.

1. BERBERIN: (Očajno) Aja! Tek sad shvatam! I tu nabavku trebalo bi danas radnički savet da potvrdi kao svoj zaključak!

VOJKO: Seks ne treba zanemarivati! Seks je avantgarda za svaku priliku.

2. BERBERIN: Konačno si ukapirao u čemu je stvar!

VOJKO: Živeti seksualno — to znači živeti zdravo, ugodno, moderno i jevtino.

1. BERBERIN: Ipak, Jure! Ja sam mislio da direktor zna šta radi!

ZORČI: Sada svako može da misli šta hoće, ali doći će i drukčija vremena.

2. BERBERIN: Nije važno šta si mislio, važno je kako si glasao!

VOJKO: Što pre zaboravi na to, istorije više nema, postoji još samo Moderno.

2. BERBERIN: Gde sada da stavimo tu robu kad je sutra dovezu? Valjda na ulicu? Ili, direktoru — kući?

TINE: Not tonight. Not tonight, Josephine!

1. BERBERIN: Da, drugo nam ne preostaje nego da svaki član kolektiva privremeno preuze hegov jednu stolicu i dve haube i da ih usklađiš kod sebe, kod kuće, u podrumu, na tavanu, bilo gde... (Odlaze)

VOJKO: Dogovorili smo se za zabavu, ako ja nešto znam; bio si za to, čak i oduševljen! A sada, zaista ne znam šta hočeš...

TINE: Ne bih voleo da nam pokvariš ovu prvu zabavu posle rata. Biće najbolje da izvietriš odavde. Vojnik si. Ne pripadaš civilima.

ZORČI: Nikud ne idim. (Vojko i Tine se pogledaju. Tišina. Piju.)

VOJKO: (Tinetu) Ostavi ga na miru.

TINE: Šta je, hteo bih da mu pomognem da se oslobođi kompleksa.

VOJKO: Nemam namenu da ponavljam, čuješ li?

ZORČI: Ostavi ga, ostavi... Meni to ni najmanje ne smeta. Naprotiv. Baš sam radoznao šta ga ždere.

TINE: Mene? Mene ništa. Ja imam tradiciju po tetkinoj liniji. Imam sanskrit. S tobom je drukčije. Hteo bi, vidiš, da zaboraviš brige koje te more. Na stvarčicu s ludacima.

ZORČI: A ti? Ti si zaboravio?

TINE: Ja nemam šta da zaboravljam. Spasao sam život, sâm sam ga spasao. Mogu sebi samo da čestitam. Bila je to prijatna avanturica, promena koja čoveku čini dobro, ništa više. Što se ostalog tiče, nemam sebe zbog čega da prekorim: te me stvari nisu interesovale, ne interesuju me i neće me interesovati.

ZORČI: A šta te interesuje?

TINE: Sanskrit i antikviteti. Sve što nije opremljeno predznakom »Biće, mora da bude!«. Sve što nije politika.

ZORČI: To nije politika.

TINE: Nego šta? Manevri duševno obolelih... Vidiš, govorit sam sve vreme, bio sam jedini među vama koji je od samog početka znao s kim ima posla: s ludacima. Ludaci!

ZORČI: Ama nisu bili ludaci. (Vojko i Zorči se pogledaju)

VOJKO: Jesi li šnusoš?! Šta te najednom spopalo.

TINE: Zorči, mani se šale, no!

ZORČI: Ozbiljno mislim.

VOJKO: Čitav svet zna da su pobegli sa klinike za duševne bolesti, to je dokazano! Uostalom, bilo je više nego očigledno da nisu normalni.

ZORČI: (Slog po slogan) Bili su zdravi, sasvim normalni ljudi, među njima nije bilo nijednog ludaka. Ako je neko od nas pre ili posle onoga bio lud, ni on nije bio sumanut — na barikadama.

TINE: Ne zatrkvaj se, Zorči, nema smisla.

ZORČI: Ja... ne pada mi na um! Ja tako mislim. (Pauza)

VOJKO: Dakle, ne možeš poverovati da si bio na strani ludaka, da si bio orude slaboumnih; dakle, ne možeš se pomiriti s činjenicom da si po zapovesti manjaka pucao na nedužne ljude, da si zlopotrebljeno govno koje sada mora da drži jezik za zubima!

ZORČI: Ne.

VOJKO: Hteo bi da budeš čist?

TINE: Znao sam da si prljava njuška, da si konstoljubiv laktarš, da si se guraš napred kao hiljadu drugih — bez vere i vjerovanja, da si ambiciozna kukavica, profesionalni klimoglavac; ali da si toliki licemer, da ćeš posle svega, pošto si prodao za pišljivu cenu svoju sopstvenu kožu, pošto si izdao sve što bi po tim vašim nepisanim pravilima trebalo braniti do poslednje kapi krvlji, da ćeš biti toliko drsko licemeran, toliko bestiđan, dvoličan, da ćeš imati toliku potrebu za pranjem svoje svinske dužice... to nisam verovao! To nisam znao. Ja, komme se sve te vaše igre gade, koji sam malo krut za kolektivne nastupe, ja, koji mrzim bogove na gradilištu gradova u oblacima, ja, čuješ li, ja bih skoro smogao više poštjenja i ponesene upornosti za tu stvar nego ti!

ZORČI: Jesi li završio?

TINE: Sada se samo peri, nas dvojica smo gotovi.

ZORČI: Vidite... Možda će da zvuči kao pranje, možda je stvarno pranje... ali ja, posle svega što se dogodilo, više nemam mira. Rat je završen. I ja sam uprlijan. Krv sam pred samim sobom. Ne pred vama. Usred onog krkljance kod klancice... nešto me uhvatilo i dobro sam se osećao. Prvi put sam zapravo jurišao. Jurišao sam na nešto što sam sâm skrivio. Na svoju nepravdu, na svoju prošlost, na ogromno brdo podlosti, laži, ugodnosti i prijavštine, na sve vaše prekore, na odvratni osećaj dvojnosti.

VOJKO: Izgleda da si sve to pobjio, i sada si čist.

TINE: Bravo! Bravo!

GLAS GOVORNika NA TRGU (Aplauz i vika gomile. Sa izrazito kineskim naglaskom, ako se može) Drugovi i drugarice! Radilo se o tome da političku vlast otmemimo iz ruku birokrata i korumpirnih dogmatika, a takođe i neodgovornih ludaka, manjaka i idiota, koji su hteli da kroje sudbinu ovog naroda restauracijom malogradanske demokratije na principima kastinskog samoupravljanja i neotrockistički naduvanog humanizma! Ispod jednih i drugih otvorila se zemlja, i jednima i drugima zaувale je odzvono, i jednima i drugima rekli smo svoje odlučno ne!

(Aplauz i oduševljeno klanjanje)

ZORČI: Ne razumeš — a ipak je istina. Ne mogu da se pomirim s tim da je borba bila uzaludnja. Ja moram dalje tim putem. Ne umem drukčije. Ne mogu drukčije.

TINE: Kakva borba? To nije bila tvoja borba, to je bila borba ludaka koji su te izvoleli pozvati u svoje redove — gola slučajnost! Reci, kakav bi bio... da nije bilo tih ludaka?

ZORČI: Pristupio sam slučajno, to je istina. Ali, nastavio sam svesno.

VOJKO: Bilo kako bilo, radio si s ludacima, za ludake!

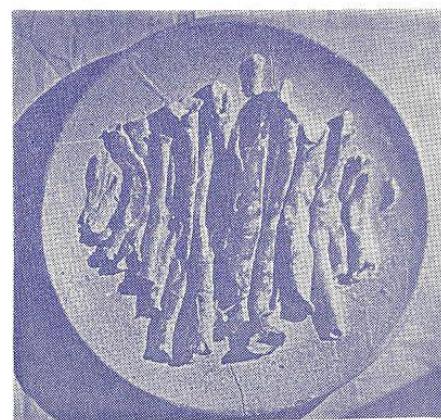
ZORČI: (Više) Ludaci ili ne, ljudi nisu važni — važna su dela. Ludaci će otići, ili će ih pobiti, a problemi ostaju, život se ne završava! Ne završava, razumeš?

TINE: I ja tako mislim. Problemi ostaju i ostaju, makar se ti raspukao! (Pije)

ZORČI: Raspuknuće se.

TINE: Raspukni se.

GLAS GOVORNika: (Gomila skandira)... Revizionizam je s tako mlakom društvenom akcijom, koja je u svojoj krajnjoj konsekvenци vodila u neokapitalizam, jasno pokazao imperialističke boje svoje legitimacije, zajedno sa onim što je krio iza čela! A time se, drugovi, kao vodeća svesna snaga borbe, za socijalizam već unapred diskvalifikovao! (Ovacije)

Probleme koje sam naznačio nije bilo niti će, ubuduće, biti moguće rešavati postupno u miroljubivoj iluzornoj bi bilo, drugovi, da se mi danas uspavamo i zadovoljimo postignutim uspesima, te tako odustanemo od nagle, revolucionarne i konačne uspešne borbe za opšti društveni razvoj. (Masa)

ZORČI: Ja sam prošao kroz pakao barikada, ubijanja i krv. A sada slušam ovo. Banda!

TINE: I ja! Živila Evropa! Živila preduzimljost! Neka živi sanskrit! Živilo cveće! Neka živi moja tetka (Pije)

ZORČI: Pozvao si je iz mrtvih! Pogledaj, eno je tamo! U panamu šeširu i s lukom, na metli! Nosi urin na pregled svome stomatologu!

TINE: Slatka moja, jedina moja tetka! Vidim te! Tetka, budi pozdravljena medu nama!

VOJKO: Ukrštaču kanarince, pilici i papagaje! To će da bude pasmina za naše odnosel Vas dvojica ste mračnjaci i pijanice, a ja sam je osam stotina puta — jednu istu! Osamsto putal Bog sam zna s kim se sada jaše... (Piju)

GLAS GOVORNika: (Odobravanje mase) Mi moramo napred! Mi želimo napred! Mi ćemo napregnuti sve snage, iskoristiti sav svoj potencijal, da bismo, ne lepim — ne prijateljskim ubedivanjem, nego silom, ako bude trebalo, isplanirali sentimentalni amanet istorije naše planete, zdrobili je u prah i pepeo, u zemlju oranicu, u veštačku dubrival! (Masa) Poravnaćemo najviše planine, poslati ih u svemir, ukrotićemo divlje bujice i sistemski ih, u estetskom geometrijskom redu rasporediti po ovoj našoj zemlji da nam svojim uzoritom redom bude ponos, na jedimperialista! (Oduševljeno odobravanje) Ovekovećimo svoje vreme, montirati novu sunca, nove zvezde! Pod ogromnim svodom veličanstvene kupole koja će prekrivati čitavu zemlju, čitavu planetu, tiho će da šumore naprave za vazdušnu klimatizaciju. (Vika mase prestaje kao preseća)

ZORČI: (S čašom u ruci) Boriti se do kraja svim srcem, svom dušom, biti čist i pošten do kraja! (Skandiranje) Ne gubimo ni trenutka, napred u borbu!

VOJKO: (Vrlo pijano) Ima trenutaka, dečki moji, kad položaj prisiljava čoveka da postane svestan svoje bede i veličine, kad se istroši u najsvirepijim i najplemenitijim pokretima, a onda opet sve po starom! Ja sam se odlučio za farmu pilici, kanarinaca i papagaja. Biću seljak: seljak! To je soj za naše prilike!

ZORČI: Onima koji su se borili za neku ideju, za bolji život, nikad neće biti svejedno kakav je sved o njih!

TINE: Pogledaj mene!

ZORČI: Ti se nisi borio! Ti si raznosio letke...

TINE: (Pijano) Lažeš! Borio sam se kao lav! Ti ćeš da me koriš, prdonja!

ZORČI: Mirko je pao, to nas obavezuje...

TINE: Na šta?

ZORČI: Na borbu. Na neprekidnu borbu, na borbu bez kraja. Borbu do smrti!

VOJKO: (Pijana filozofala) Valjda će biti tako da još negde ima za sve nas uzornih tipova, koji bi svojom čestitošću trebalo da spasu čovečanstvo. Međutim, ti ljudi zaboravljaju na sve i propagaju, i, u njihovo ime ustaju drugi, manje čisti, manje elitni, ali pohlepni, zagrijeniji i slepi, te u borbi sa sebi sličnim a različitim boja lepe na čela složene etikete sistematski složenih ideja i onda se u ime njih i svih drugih dobro osećaju... A šta da radimo mi ostali? Da li da trgujemo svojim dušama? Ili da izvešamo tablice i istaknemo oglase? Kanarinci, pilici, papagaji... Kako to lepo zvuči! Čuješ li kako zvuči? Čuješ li? Pilici postoje! Pilici postoje!

TINE: Pijmom! Teta, daj još! U twoje zdravlje!

ZORČI: Prestanimo s tim. Prestanimo sa ovim bezvoljnim, jalovim pićem, prestanimo sa ovim beznadnim prepustanjem, prestanimo sa naklapjanjem, prestanimo!

VOJKO: Daj ovamo to piće! Zaista, ne mislim da pijem u nedogled, ali ču ipak pititi. Sve te stvari trebaju raditi sa svesnjem mere... (Zorčiju) Nećeš dobro begov vina? (Piju)

GLAS GOVORNika: Dozvolite, drugovi, da malo detaljnije objasnim zamisao o univerzalnim državnim zatvorima.

Prvo: Zatvori će biti za sve i svakoga.

Druge: omogućite plansko regulisanje života radnih ljudi na taj način što će ukinuti brigu za porodicu, dom i ostale svakodnevne neugodnosti. Zadovoljavajuće čovekove animalne, materijalne i duševne, te društvene potrebe.

Treće: sistem zatvora će konačno omogućiti svrsishodni način proizvodnje, kontrolu obrazovanja, oplodavanja i kanalisanja ostalih delatnosti.

Cetvrti: ostvariće se stogodišnji san proletarijata o potpunoj jednakosti i ravнопravnosti. Time će univerzalni zatvori dobiti kvalitetno nov smisao najdemokratskih ustanova koja će se oslanjati na principe samoupravljanja i rotacije. Sistem rotacije biće uveden kako u upravljanju, tako i u samom radnom procesu. Biće ukinute razlike između fizičkog i umnog rada. Ostvariće novi tip čoveka, sposobnog da radi danas na imanju, sutra kraj visoke peći, a preko sutra u naučnoj laboratoriji.

TINE: Hoćete, naravno da hoćete! (Više) Ludaci! Ludaci! Prestanitel Poludeo sam od toga, muti mi se, privida, privida! Klisirajte me protiv privida, cepite me protiv štucanja i prdenja, zračite me, lećite me, lećite!

VOJKO: Miruj. Pijan si kao daska. Šta će reći tvoja doktorica nauka? Ražalostiće se što se toliko uzbuduješ.

ZORČI: Biće slomljena, bez sumnje. Takvo lečenje, kakvo ti želiš, skupo je, sporo, a rezultati su nikakvi.

TINE: Ne pominji nju, svecu, stoko ideoška.

(Piju)

GLAS IZ ZVUČNIKA: Generalni direktor zatvora biće u isto vreme šef vlade, predsednik Republike i vrhovni komandant oružanih snaga. Hierarchya čuvara poklapa će se sa hajerarhijom državne uprave, sudova, administracije i narodnih poslanika. Svaki zatvorenik imaće teoretsku i praktičnu mogućnost da u potpunom sistemu rotacije postane tamničar ili čak generalni upravnik državnih zatvora i obrnuti: svaki narodni poslanik može u ne samo što može — nego je sigurno biti rotiran u zatvorenika-proizvodača. Amnestyje neće biti. (Tišina)

ZORČI: Barabe. Barabe! Gde je tu čovek? Gde je borba? Gde je revolucija?

TINE: Šta bi ti s ponosom?

ZORČI: Čui, ti štene rošavo! Dosta mi je tvoga izazivanja, ubiću te kao psa ako još samo jednom otcepiš svoju smrdljivu gubitku.

TINE: (Izazivački) Zar ne bi više voleo da odes na izlet? Naravno, u prirodu. Tamo možeš počinuti, smiriti živce i doživeti štota lepo... Pred tobom će se otvoriti novi svet, blag i mirisnjav, pun sunca. Pevao bi i lovio ribu. Bosonog bi gazio po rečnom pesku i savesno udioao svež vazduh! To bi ti pomoglo...

VOJKO: Pijmo, pijmo. Pijmo!

ZORČI: (Tinetu) Trebalо bi da budeš zahvalan revolucioniji koja je od tebe bar na izgled napravila normalnog čoveka! Otkako si doživeo onaj nervni slom, tamo na barikadama, gotovo si prestao da mručaš. To su velike stvari, dragi moj: imati lep glas, govoriti tečno i uverljivo. A ipak zaboravljaš na svoj dug, na svoje obaveze prema ljudima.

TINE: Pljujem ja na obaveze i na ljudel! Kud bih s ljudima? Šta da radim s tim tvojim ljudima?! Kuda da ih denem? Ti s ljuđe spretno izmislio da bi i dalje živeo neku snošljivu idilu u ružičastoj ravnoteži sa svetom i sa svojom — sada već očišćenom savešću... Ako već mora da bude prošlosti, onda ćemo je rehabilitovali sredstvima autokritike, kajanjem, izvršanjem činjenica, nakidnenim zaključcima o budućnosti, ili, sasvim jednostavno, lagarijama. Ljudi! Kakva bezbožna laž! Ti znaš što ti je potrebno! Poznaješ sva sredstva. Uime ljudi koji nema, ocrnićeš mene, sve nas i stotine ostalih, gurnećeš nas u privlačne čelije, streljati, vešati, isto kao oni ludaci! (Skoči k njemu) Ti si usrani profesionalni ideolog! Ti si ludak! Ludak!

ZORČI: (Iz džepa izvlači pištolj i puca; Tine pada)

TINE: Ludak...

ZORČI: (Vrača oružje u džep. Zapovednički. Ovaj je i ovako i onako bio za odstrel.

VOJKO: (Ćuti)

ZORČI: Zašto čutiš?

VOJKO: (Ćuti. Zorči uzmiče u levo)

ZORČI: Znao sam da će tako biti. Znao sam da je nemoguće. Znao sam da je čovek i danas ono što je bio juče. A ne ono što će biti sutra. Znao sam da u vašim očima nije dovoljno izabrati u izlogu neki novi život... Znao sam to! (Odlazi, Vojko ustaje, klekne kraj tela, podigne ga i polako odnese u sobu u potkroviju. U tom trenutku raspojasana masa vratca se sa završenog mitinga, muzika svira, ljudi sedaju za stolove, piju, pevaju, igraju kolo. Smrka se. Izbjije tuča, opšta vika, bacanje čaša, stolica. Dolazi milicionar, nekolicinu zapise, ostali se razbeže i razidu. Noć. Svetlosni prelaz na potkroviju)

II STUDENTSKA SOBA

(U sobu u potkroviju ulaze Duks i Manca)

VOJKO: Gde su ribe?

DUKS: Gde da ih nadem? Sve je pokupila vojska. A onih nekoliko što su ostale, brižne mamice su u strahu za njihovu čast pozaključavale, pa nema ni govor da i jednu izmamiš preko praga.

VOJKO: Obećao si.

DUKS: Kažem ti, nigde curā, pa da se obesiš!

VOJKO: Zato smo poslali tebe... a ne nekog drugog.

MANCA: A šta sam ja?

VOJKO: Ti si udovica. Ratna udovica.

DUKS: Vesela udovica... mojom zaslugom.

VOJKO: To je već nešto, ali nije dovoljno.

DUKS: Naravno da nije! Jedva da će biti za mene... (Primeti Tinetu) A šta je s Tinometom?! Vidim da se tako životinjski navukao da mu se po-

sebno ne mora objašnjavati. (Smeje se) Jadnik, odmah ga uhvatiš...

VOJKO: Mrtve ljude ne hvata. (Pauza)

DUKS: (Šegači se) Šta? Ko? Kad? Kako? (Glu-mi uzbudjenje, baci se na tlo, udara ga po obrazima, drma, daje mu veštačko disanje itd) Krv! Krv!... (Tragično slomljen) Moj prijatelj je mrtav, a moji neprijatelji žive... ol... ol... ol... o! Vidi, vidi, Tine, ovde, kraj tvog tela, kunem se u krvavu, svirepu osvetu. Neće mi pobedi, ko je da jel Rastraguću ga, baciću ga na najcrnje muke, raščereću ga — pa da je sto puta moj sopstveni sin. (Vojku) Govori, ko je!

VOJKO: Zorči!

MANCA: Zorči...? Zašto?

VOJKO: U ime istorije.

DUKS: Besmisliča.

MANCA: Kako je samo mogao?

VOJKO: Mogao je.

DUKS: I ti si to dozvolio?

VOJKO: Dogodilo se u trenutku.

DUKS: (Uzbudilo se) Kako u trenutku? Nemoj da mi pevaš, takve stvari se ne događaju tek tako... Prijatelj se ne ubija u trenutku! To je smešno!

VOJKO: Ideološke razlike! Politička netrpeljivost, razumeš?

DUKS: Pa to nije razlog za ubistvo, ne!

MANCA: Jeste, razlog je.

DUKS: Dakle, ubio ga je samo u ime istorije.

VOJKO: Ne samo zato. Ubio ga je tek onda kad je počeo da ga naziva ludakom.

DUKS: Samo da ga se dokopam, pokazaću mu put u istoriju! Bez pozdrava ču ga poslati na onaj svet, tamo će mu biti lepo... A... još će nam se ukrštiti putevi, neka se pripazi! Videće ko sam ja! Mi u našem kraju ne znamo za šalu. (Uzbuduje se) Tine je bio pod mojom zaštitom, moja duša, moj čovek, ja sam ga dresirao i brinuo se o njemu kao o rođenom sinu, vaspitavao ga i gradio od njega čoveka. I sav moj trud da bude uzaludan?! To. Da padne za istoriju? Ne! Videćemo na čijoj strani je istorija i ko će imati!

MANCA: De-de, da pripremimo mrtvачki odar.

Ne može više ležati tako, na sredini sobe.

VOJKO: A da ga jednostavno stavimo na kauč?

MANCA: Bile gde.

VOJKO: (Mahne Duksu) De, uzmi ga za noge.

(Odnose telo na kauč. Pokrivaju ga. Manca pomaže.)

MANCA: Treba misliti na pogreb, inače će se usmrđeti i zagaditi nam vazduh.

DUKS: Kakav pogreb? Ostaje ovde.

MANCA: Pa nije balzamovan. Raspadaće se.

DUKS: Hoću da bude ovde, pored moga kreveta, razumeš?

MANCA: Onda ne računaj s tim da ču i ja biti u krevetu!

DUKS: Hoćeš, hoćeš... (Prilazi joj, obujmi je i svali na donji krevet. Ona se malo brani. Sledi nekoliko trenutaka premetanja i valjanja po krevetu, njihov prigušeni smeh. Vojko se pretvara da ne vidi i ne čuje, piye)

DUKS: Hoćeš li?

MANCA: (Smeje se) Hoću... Hoću... Hoću!

VOJKO: (Smeje se) Hoću... Hoću... Hoću! (Prilazi prozoru spreda. Veoma pijan, s bocom u ruci, govori kroz prozor) Pa kako je, drugovi se? Ijani? Da li upošte znate koliko je sati? (Podrijege) Ja ču da vam kažem... dvanaest je prošlo... Toko da budete u toku s vremenom. No, šta? Ali, to vas ne interesuje! O... znam ja to! Fukaro pjan! (Nekoliko trenutaka čuti, za sebe) Noć je. Grozna noć. Već sve spava ili se jaše. E, lepo. (Pauza)

za; onda zabrunda) Sveta noć, blažena noć, sve spa-va, ponoć... (Na sav glas) Napolje! Napolje! Svi napolje! Bilo je dosta spavanja! Alo, svi na posao. Na posao, rekao sam! Profurali ste nam privredu tim spavanjem! Zabušanti, lopovi! Lezilebović! Nesposobna-kovići! (Sleva se otvara prozor, pojavljuje se žena)

ŽENA: Šta je? Još nema mira? Pozvatu miliciju da zname!

VOJKO: Izvolite, draga gospodo... Pozovite i svoju staru mamu da malo čeretamo pre nego što stigne marica. Meni je mlako dosadno. (Više) Vi iz produkcije, svi na radna mestala! Podignite produktivnost na evropski nivo kad već plovite kroz moreuz!

LUDI: Mir! Ovoga je davo napravio! Što je mnogo, mnogo jel! Hoćemo da spavamo! Pozovite miliciju!

VOJKO: Milicionar će vam isto što i ja. Tiho. Nećete mi vi soliti pamet! Zašto smo se borili? (Sa svih prozora prema Vojku počinju da lete paradajzi, paprike i drugo voće. Duks je u međuvremenu usao i mimo uključio gramofon. Glasna muzika. Kad u sobu upadne prvi paradajz, on Vojka gurne u stranu)

DUKS: Slušaj, ološu prljavi! Ovo je privatstan, a ne smetlište ili svinjac!

VOJKO: Nabijali su zadnjice pa ne znaju što je glad... (Sada se na levoj strani otvara još jedan prozor. Najpre se pojavi žena, a onda muškarac s noćnom kapom na glavi)

MUŠKARAC: Šta treba da znači ta vika i buka u ovo doba noći? To je kažnjivo!

DUKS: Zaveži gubitcu, stari, ili će ujutro još samo tvoje fotografije da govore o tome kako si bio simpatičan klipan.

MUŠKARAC: Balavča bezobrazni, pripazi šta govorиш.

DUKS: A ti pazi na zube. Zubi nisu trava, ni kad više neće izrasti ako ti ih jednom pozbijam.

MUŠKARAC: Momče, ne šepuri se bez potrebe, može da požališ.

DUKS: Ma, vidi ti njega kako je neoprezan, sam srljaš u nevolju i prisiljavаш me da budem grub s tobom.

MUŠKARAC: Budi dobar i idi na spavanje, pre nego što stvarno budem prisiljen da preduzmem nešto neprijatno.

DUKS: Stara budalo, ti ne znaš s kim imaš posla. Šta se kočoperiš na sigurnom, dodi dole ako posla.

MUŠKARAC: Zašto da ne? Odmah ču biti spremna, naći čemo se tu dole.

DUKS: Šališ se...

MUŠKARAC: Ozbiljno mislim.

DUKS: Pa dobro kad ti je toliko stalo. (Obujica nestaju s prozora, Duks izlazi iz sobe. Muzika prestaje. Vojko i Manca se polako približavaju jedno drugom. Nasred sobe se zagrale i, ljubeći se, pomeraju prema krevetu. U trenutku kad legnu, dole na ulici, sleva, pojavljuje se Duks i u potpunoj tišini kočara do sredine. Zdesna ulazi čovek s kapicom, obučen u milicionarsku uniformu)

MILICIONAR: Ličnu kartu molim.

DUKS: (Od inzenadenja ne može da dode do reči) Nemam je...

(U tom trenutku odnekud zdesna došepa mali Janezec, koji je očito zalučao i traži put kući)

MILICIONAR: Onda sa mnom.

(Duks kreće, ugleda Janezeka, zaustavi se, okrene se k njemu)

Song: DECA RASTU

deca rastu
deca piju mleko
deca čitaju knjige
deca pevaju pesme
deca pokazuju šorke
deca slušaju bajke
deca gadaju mačke kamenom
deca misle svoje
deca rastu
deca rastu
deca rastu ...

DUKS: Ova ruka će kovati svet. (Duks i milicionar odlaže, Janezec dode do sredine, vrti se u krugu, obazire se, seda na zemlju, zaplače. Gore, na krevetu, živahnno kretanje)

Zavesa

Preveo sa slovenačkog
GOJKO JANJUŠEVIĆ